

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.923

Власенко А.А.

ПРО АДАПТАЦІЙНУ ФУНКЦІЮ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ ОСОБИСТОСТІ

Власенко А.А. Про адаптаційну функцію когнітивного стилю особистості. Стаття пропонує до уваги теоретичне дослідження когнітивної складової адаптаційного процесу, адаптаційної компоненти когнітивного стилю особистості. Визначається місце і значення процесів адаптації, обумовлених когнітивним стилем особистості в загальній структурі адаптаційних процесів. Аналізуються сучасні дослідження адаптаційної функції індивідуального когнітивного стилю, визначаються їх особливості та перспективи. Акцентується поліполярність когнітивних стилевих конструктів, які використовуються в наведених дослідженнях, як фактор, дисонуючий стильовій терміносистемі. Як найбільш перспективна, домінуюча в дослідженнях соціальна група визначені студенти і курсанти, яким в статті приділено підвищену увагу.

Ключові слова: адаптація, соціально-психологічна адаптація, соціально-психологічна адаптація студента, когнітивний адаптаційний процес, когнітивний стиль особистості, адаптаційна функція когнітивного стилю особистості, корекція когнітивного стилю особистості, стимулювання адаптаційних процесів.

Власенко А.А. Про адаптационную функцию когнитивного стиля личности. Стаття пропонує до уваги теоретичне дослідження когнітивної складової адаптаційного процесу, адаптаційної компоненти когнітивного стилю особистості. Визначається місце і значення процесів адаптації, обумовлених когнітивним стилем особистості в загальній структурі адаптаційних процесів. Аналізуються сучасні дослідження адаптаційної функції індивідуального когнітивного стилю, визначаються їх особливості та перспективи. Акцентується поліполярність когнітивних стилевих конструктів, використовуваних в наведених дослідженнях, як фактор, дисонуючий стильовій терміносистемі. Як найбільш перспективна, домінуюча в дослідженнях соціальна група визначені студенти і курсанти, яким в статті приділено підвищену увагу.

Ключевые слова: адаптация, социально-психологическая адаптация, социально-психологическая адаптация студента, когнитивный адаптационный процесс, когнитивный стиль личности, адаптационная функция когнитивного стиля личности, коррекция когнитивного стиля личности, стимулирование адаптационных процессов.

Постановка проблеми. Сучасна людина живе в інформаційно насиченому, динамічно мінливому світі. Інформаційна революція, перманентне реформування соціальних інститутів, інші чинники, які здійснюють дестабілізуючий вплив на середовище її проживання, висувають зростаючі вимоги до адаптаційних здібностей особистості.

«Найважливішим фактором, що визначає соціально-психологічні адаптаційні процеси особистості, є її когнітивна компонента» [15, с. 36]. Таким чином, вивчення адаптаційної функції когнітивного стилю особистості як характеристики її когнітивної компоненти, «функції пристосування індивідуальності до вимог навколишнього середовища, певної діяльності. Функції, що визначає біологічне виживання і еволюційний розвиток людині, і таким чином націлена на далеку перспективу» [3, с. 20], набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом когнітивні стилі особистості є предметом активного вивчення ряду авторів, як в теоретичному:

- А. А. Палій – вплив когнітивного стилю особистості на формування її індивідуальності [12];
 - Л. М. Куценко – когнітивний стиль як чинник формування когнітивного досвіду особистості [9];
 - А. І. Чеботарьова – формування терміносистеми (і понять, що з нею співвідносяться), пов'язаної з когнітивними стилями в ретроспективі наукових досліджень [19];
 - М. В. Москальов – когнітивна складова професійної соціалізації особистості в освітніх закладах [10] тощо;
- так і в прикладних аспектах:
- Л. М. Карамушка – дослідження когнітивного компонента психологічної готовності студентів-економістів до подальшої професійної діяльності [7];
 - І. В. Коваль – навчання іноземної мови студента з урахуванням його індивідуального когнітивного стилю [8];
 - М. І. Попова – визначення особливостей когнітивних стилів телефонних операторів з метою підвищення їх продуктивності [14];

- В. Ф. Боснюк – вивчення взаємозв'язку когнітивних стилів особистості рятувальників і їх інтелектуальних здібностей [2];
- О. І. Бондарчук – вивчення та корекція когнітивних стилів особистості директорів шкіл з метою підняття рівня їх професіоналізму [1];
- А. С. Москальова – когнітивна компонента саморегуляції особистості керівників загальноосвітніх навчальних закладів [11] тощо.

При цьому підкреслюється адаптаційна функція когнітивного стилю особистості, що визначається як важлива компонента, що надає значний вплив на її функціонування і розвиток.

У сучасних дослідженнях адаптаційна функція когнітивного стилю особистості розглядається, як правило, в прикладному аспекті: Т. В. Євтух (когнітивні стилі, що впливають на адаптацію до навчання) [6], С. С. В'юшкова (когнітивні стилі, що визначають успішність навчання і професійної діяльності) [4] тощо. На наш погляд, на порядку денному – актуальність теоретичних досліджень даної проблематики, визначення її перспектив.

Мета статті: встановити місце і значення в загальній структурі адаптаційного процесу адаптаційних процесів особистості, що визначаються її когнітивним стилем. На основі сучасних досліджень адаптаційної функції індивідуального когнітивного стилю особистості визначити їхні особливості, основні тенденції та перспективи досліджень.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Під адаптацією ми розуміємо процес змін, що відбуваються в структурі певної автономної системи, пов'язаний з її інтеграцією в навколишнє середовище, приведення окремого у відповідність до цілого. З загальнонаукової точки зору адаптаційний процес – це той безперервний рух, в якому перебуває Матерія в своєму прагненні досягти недосяжного стану спокою. Дана сентенція в застосуванні до особистісних психологічних процесів визначає індивідуальний адаптаційний процес як безперервний процес внутрішньої саморегуляції особистості людини з метою досягнення потенційно *недосяжного* стану абсолютного психологічного комфорту.

У процесі адаптації людини до навколишнього середовища можна умовно виділити два напрямки: фізіологічний і соціально-психологічний. Фізіологічна адаптація – базові трансформації, що властиві всім живим організмам, є фундаментальним еволюційним фактором, визначає психологічну адаптацію особистості як певну надбудову. У структурі адаптаційних процесів соціально-психологічна адаптація властива лише вищим біологічним формам, є продуктом діяльності їх центральної нервової системи, а отже, і визначити її можливо як більш пріоритетну. Оскільки інтелектуальна складова особистості є головною відмінною рисою, що визначає людину як біологічний вид, а когнітивний стиль визначає характер взаємодії його інтелекту і навколишнього середовища, то адаптаційні процеси, які визначаються когнітивним стилем особистості, слід віднести до найбільш важливих і складних форм в ієрархії психологічних адаптацій (рис. 1).

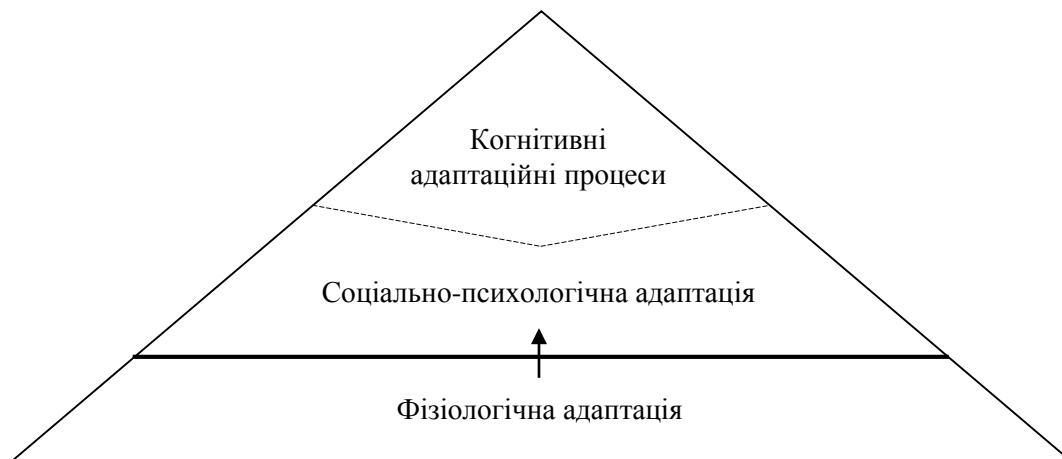

Рис. 1. Когнітивні адаптаційні процеси в структурі адаптації людини

Дослідження когнітивного стилю особистості в частині його адаптаційної функції представлені низкою дисертаційних робіт.

В. Ю. Хицка в своїй дисертаційній роботі досліджує групу учнів 11 класів та перших курсів гуманітарних університетів на предмет характерних проявів когнітивних стилів і пов'язаних з ними адаптаційних процесів [17]. Для оцінки когнітивного стилю використовується наступна триполюсна когнітивна система:

- 1) теоретичний стиль – представлення навчального матеріалу формалізовано, графічно, узагальнено, комплексно, недиференційовано;

2) практикоорієнтовний стиль – схильність до аналізу навчального матеріалу, його деталізації, незалежності в узагальненнях і висновках, записуванню лекцій, вивчення прояву теорії в практиці;

3) емоційний стиль – схильність до безсистемності в сприйнятті навчального матеріалу, імпульсивності, емпіричному представленню інформації, самостійності у судженнях, які не ґрунтуються на конкретиці.

У роботі вводиться система критеріїв оцінки адаптації студентів до навчання в університеті (успішність навчання, мотивація навчальної діяльності), і на їх основі встановлюється залежність між успішністю адаптації учня до засвоєння професійних знань і умінь і його когнітивним стилем. Для підвищення ефективності в навчальному процесі рекомендується посилити акцент на індивідуальний підхід з урахуванням особливостей когнітивного стилю кожного студента.

Запропоновано систему методичних рекомендацій щодо коригування навчального процесу, в основі яких лежить три основних етапи адаптації студентів:

1 етап – орієнтовний, коли у відповідь на весь комплекс нових впливів відбувається реакція всіх систем організму;

2 етап – нестійке пристосування, коли організм знаходить якісь оптимальні варіанти реакції на ці дії;

3 етап – період відносно стійкого пристосування.

При цьому в загальну систему адаптації включається поняття потреб, максимально можливе задоволення яких визначається як важливий критерій ефективності адаптаційного процесу.

У дисертаційній роботі С. С. В'юшкової досліджується розподіл когнітивних стилів у різних групах абітурієнтів, які вступають до військових вузів з неструктурованим типом діяльності, а також їх корекція в процесі навчання, яка визначає успішність військово-професійної адаптації курсантів [5].

У роботі застосовується розроблена на базі Військово-медичної академії авторська типологія когнітивних стилів інтелектуальної діяльності, що виділяються на основі результатів проходження семи субтестів інтелектуального тесту КР-3-85, Стандартизованого методу дослідження особистості (СМДО) і Багаторівневого особистісного опитувальника «Адаптивність» (БОО-АМ). «Креативний стиль (тип А) характеризується високим темпом і вираженим раціональним компонентом мислення при високій надійності засвоєння і переробки інформації. Популяційний (тип В) характеризується звичайним темпом мислення і середніми показниками надійності і раціональності прийнятих рішень. Дефіцитний (тип С) характеризується низьким темпом мислення і невиразністю раціонального компонента. Курсантів з таким когнітивним стилем вирізняє погана соціальна адаптація до нових умов життєдіяльності. Продуктивний стиль (тип D) характеризується переважанням схильності до діяльності в швидкому темпі при відносному нехтуванні інструктивних вказівок і точністю виконання. Знижена толерантність до монотонії. Ригідний (тип Е) характеризується переважною установкою на «уникнення невдачі» і схильністю до високої якості діяльності в повільному темпі. При індивідуально-оптимальному часовому режимі діяльності, як правило, демонструється безпомилковість і висока якість виконання робочих операцій. Дискорданний (тип F) – відсутність виражених стильових особливостей інтелектуальної діяльності» [4, с. 32].

Креативний, популяційний і ригідний стилі визначені як більш прийнятні для навчання у військовому медичному виші, при цьому найбільш сприяють професійній адаптації є креативний і популяційний стилі. Суб'єкт, що характеризується дефіцитним або продуктивним стилем, має особистісні особливості, які найменш сприяють адаптації до умов навчання, особливо на початковому періоді навчання.

У процесі досліджень С. С. В'юшкова встановила стійкість вищезазначених стилів – незначні їх зміни в процесі навчання, що дає можливість прогнозувати перспективу адаптаційного процесу. Виняток становить дискорданний (перехідний) стиль, який до закінчення навчання змінюється, як правило, на користь креативного, популяційного або ригідного когнітивного стилю. Виходячи з результатів даних досліджень, С. С. В'юшкова пропонує методику відбору серед кандидатів, що вступають до військових вишів з неструктурованим типом діяльності, основу на їх стильовій ідентифікації.

Той факт, що до змін зовнішнього середовища в нормальних умовах (на відміну від середовища екстремального) найкраще адаптуються ті індивіди, в особистісних конструктах яких когнітивно-стильові показники перебувають в зонах рівновіддаленості від різнополюсних значень [13], підтверджує дисертаційне дослідження В. Ю. Саякіна [16]. У даній роботі досліджуються студенти-психологи Нижегородського державного педагогічного університету, для виявлення особливостей індивідуального когнітивного стилю яких використовувалися наступні методики: «Включені фігури» К. Готтшальда, «Вільне сортування об'єктів» Р. Гарднера та ін. в модифікації В. О. Колги, «Порівняння схожих малюнків» Дж. Кагана, «Словесно-кольорова інтерференція» Дж. Струпа, методика визначення модальності сприйняття М. О. Холодної, тест структури інтелекту Р. Амтхауера в частині вербальних субтестів. На основі показників переважної модальності сприйняття, полезалежності, вузькості діапазону еквівалентності, рефлексивності, ригідності пізнавального контролю, сформованості

наукових понять і інтелектуальних здібностей, в рамках структури «Індивідуальний когнітивний стиль студента» виділено три типових профілю: студенти-універсали; студенти, здатні до адаптації; неефективні студенти. При цьому успішність (середній бал за п'ятибальною шкалою) в них наступний:

- студенти-універсали – вище 4,6;
- студенти, здатні до адаптації – від 4,0 до 4,6;
- неефективні студенти – нижче 4,0.

Таким чином, де-факто пропонується триполюсний когнітивний метастиль, на основі якого були визначені найбільш проблемні ланки когнітивно-адаптаційної структури студентів-психологів – «Вузкість / широта діапазону еквівалентності» («Вільне сортування об'єктів» Р. Гарднера та ін.) і «Сформованість наукових понять» (тест структури інтелекту Р. Амтхауера, субтести 1–4). Пропонуються рекомендації щодо корекції показників даних характеристик, стимулювання адаптаційних процесів особистості:

- 1) більш широке використання матеріалів візуалізації, аудіо-, відеоматеріалів у навчальному процесі;
- 2) розсилка індивідуального навчального матеріалу електронною поштою;
- 3) посилення взаємозв'язку між дисциплінами що вивчаються і вже вивченими;
- 4) посилення творчого начала в самостійній домашній роботі;
- 5) проведення міні-контрольних робіт;
- 6) робота з усіма студентами (не тільки з активними);
- 7) поєднання комп'ютерного тестування з усною формою тощо.

Слід зазначити, що *трихотомія* когнітивної стильової системи, що пропонується В. Ю. Хицькою і В. Ю. Саякіним, а також *гексаполярність*, запропонована С. С. В'юшковою дещо дисонує стильовій терміносистемі. Приміром, подібну тенденцію в сучасних дослідженнях когнітивних стилів зазначає М. О. Холодна [17], яка визначає когнітивний стиль, як «біполярний вимір, в рамках якого кожен когнітивний стиль описується за рахунок звернення до двох крайніх форм інтелектуальної поведінки» [17, с. 40].

Значення досліджень адаптаційних процесів, що визначаються когнітивним стилем в групах абітурієнтів, студентів і курсантів, обумовлюється тим, що в цей період для людини, яка робить важливий життєвий вибір, що визначає її подальше існування, свідомо встановлюються багато в чому нові для неї особистісні потреби. Одночасно у зовнішньому середовищі (в першу чергу – інформаційному) відбуваються перманентно динамічні зміни. Цей факт встановлює підвищені вимоги до адаптаційних здібностей особистості, визначає важливість і перспективність вивчення даного процесу.

Висновки. Таким чином, встановлено, що адаптаційні процеси, які визначаються когнітивним стилем особистості, є найбільш складною, вищою формою в загальній ієрархії адаптаційних процесів.

Як домінуючі групи в сучасних дослідженнях адаптаційної функції індивідуального когнітивного стилю особистості визначені абітурієнти, студенти і курсанти університетів гуманітарних і медичних професій.

Виявлено тенденцію до введення нових когнітивних стилів на основі поліполярних конструктів у процесі дослідження адаптаційних процесів особистості, що визначаються її когнітивним стилем: теоретичний / практикоорієнтовний / емоційний стиль; креативний / популяційний / дефіцитний / продуктивний / ригідний стиль і студенти-універсали / студенти, здатні до адаптації / неефективні студенти. Встановлено стабільність цих когнітивних стилів.

Визначено критерії оцінки адаптації студентів – успішність навчання, мотивація навчальної діяльності. Поняття потреб особистості визначено як важливий критерій адаптаційного процесу. Виділено основні періоди адаптації студентів: орієнтовний, нестійке пристосування, відносно стійке пристосування.

З'ясовано ефективність визначення когнітивного стилю креативний / популяційний / дефіцитний / продуктивний / ригідний / дискордантний – за допомогою інтелектуального тесту КР-3-85, СМДО і БОО-АМ. Встановлено, що до процесу навчання у військовому медичному виші найкраще адаптуються курсанти з креативним, популяційним або ригідним стилями мислення, гірше – з дефіцитним або продуктивним.

З'ясовано ефективність визначення індивідуального когнітивного стилю студента-психолога за допомогою методики «Вільне сортування об'єктів» Р. Гарднера («Вузкість / широта діапазону еквівалентності») і тесту структури інтелекту Р. Амтхауера в частині вербальних субтестів («Сформованість наукових понять»).

Визначено, що найкращої адаптації студента до навчального процесу сприяють середньовіддалені від полюсів когнітивно-стильові показники його особистості.

Перспективи подальших досліджень. Визначено перспективність вивчення адаптаційних процесів особистості що визначаються її когнітивним стилем для абітурієнтів та студентів (курсантів) вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Когнітивний стиль керівників освітніх організацій як чинник ефективності їхньої управлінської діяльності / О. І. Бондарчук, Г. В. Соломіна. – К. : НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти», 2011. – 24 с.
2. Боснюк В. Ф. Продуктивні характеристики інтелекту та когнітивні стилі як інтелектуальний ресурс рятувальника / В. Ф. Боснюк // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Х. : НУЦЗУ, 2011. – Вип. 20 – С. 44–52.
3. Власенко А. А. Стельовий підхід в психології як фактор професійного вдосконалення психологів у системі післядипломної освіти / А. А. Власенко // Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти : м-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 травня 2017 р). – К. : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2017. – С. 19–21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/zb_1509980340.pdf
4. Вьюшкова С. С. Психологические особенности лиц различных когнитивных стилей интеллектуальной деятельности, определяющие успешность обучения в военном вузе / С. С. Вьюшкова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. Аспирантские тетради. – СПб. : ПГГПУ, 2008. – № 38(82), ч. 2 : (Педагогика, психология, теория и методика обучения). – С. 31–34.
5. Вьюшкова С. С. Особенности адаптации к условиям обучения в военных вузах курсантов с различными стилями интеллектуальной деятельности : дисс. ... канд. психолог. наук : 19.00.07 / Вьюшкова, Светлана Сергеевна. – СПб., 2010. – 162 с.
6. Евтух Т. В. Адаптация студентов к обучению в связи с особенностями их когнитивных стилей / Т. В. Евтух // Вестн. Перм. гос. гуманит.-пед. ун-та. – Сер. 1, Психол. и пед. науки. – Пермь : ПГГПУ, 2015. – № 1. – С. 98–104.
7. Карамушка Л. М. Когнітивний компонент психологічної готовності до роботи в команді персоналу банківських структур: рівень і чинники розвитку / Л. М. Карамушка, О. А. Філь, П. П. Блешмудт // Правничий вісник Університету «КРОК». – К. : Університет «КРОК», 2012. – Вип. 11. – С. 109–117.
8. Коваль І. В. Когнітивні стилі як індивідуально-психологічні передумови оволодіння іноземною мовою у вузі / І. В. Коваль // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць КПНУ ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 8. – С. 450–458.
9. Куценко Л. М. Когнітивний стиль як інструмент структурування пізнавального досвіду особистості / Л. М. Куценко // Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України : научное издание. – Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, : АНО «Пространство и Время», 2002. – Т. III, Ч. 9. – С. 30–40.
10. Москальов М. В. Психологічний супровід входження молодих педагогів в освітню організацію / М. В. Москальов // ScienceRise. – Х. : НВП ПП «Технологічний Центр», 2015. – № 11(1). – С. 69–74.
11. Москальова А. С. Саморегуляція як чинник попередження професійних криз керівників загальноосвітніх навчальних закладів / А. С. Москальова – К. : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти», 2015. – 55 с.
12. Палій А. А. Когнітивні стилі як детермінанти формування особистісних рис / А. А. Палій // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаніка, 2011. – № 16(2). – С. 58–65.
13. Поздняк С. Н. Когнитивно-стилевой подход как новый ресурс развития дифференцированного обучения учащихся / С. Н. Поздняк, Т. А. Сегеда // Педагогическое образование. – Екатеринбург : УГТУ-УПИ, 2009. – №3 – С. 97–105.
14. Попова М. І. Особливості когнітивних стилів в структурі операційних здібностей високо компетентних телефонних консультантів / М. І. Попова // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острого : НаУОА, 2012. – Вип. 20 – С. 219–227.
15. Пушкарев Ю. І. Личность как субъект адаптации и субъект интерпретации: системно-герменевтический подход к изучению личности : монография / Ю. И. Пушкарев. – Белгород : ИД «Белгород», 2012. – 209 с.
16. Саякин В. Ю. Психолого-педагогические условия оптимизации индивидуального когнитивного стиля студентов в образовательном пространстве высшей школы : дисс. ... канд. психолог. наук : 19.00.07 / Саякин, Вадим Юрьевич. – Н.-Новгород, 2011. – 188 с.
17. Хицкая В. Ю. Учет когнитивных стилей как средство адаптации студентов первого курса к обучению в вузе : дисс. ... канд. пед. наук : 14.00.05 / Хицкая Виктория Юрьевна. – М., 2002. – 135 с.
18. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / М. А. Холодная – СПб. : Питер, 2004. – 384 с.
19. Чеботарьова А. І. Зміст поняття «когнітивний стиль» у психологічній науці / А. І. Чеботарьова // Наука і Освіта. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2010. – № 10. – С. 35–37.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bondarchuk O. I. Kohnityvnyi styl kerivnykiv osvitynih orhanizatsii yak chynnyk efektyvnosti yikhnoi upravlinskoj diialnosti / O. I. Bondarchuk, H. V. Solomina. – K. : NAPN Ukrainy, DVNZ «Un-t menedzhmentu osvity», 2011. – 24 s.
2. Bosniuk V. F. Produktivni kharakterystyky intelektu ta kohnityvni styli yak intelektualnyi resurs riatuvalnyka / V. F. Bosniuk // Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykholohii. – Kh. : NUTsZU, 2011. – Vyp. 20 – S. 44–52.
3. Vlasenko A. A. Stylovyi pidkhid v psykholohii yak faktor profesiinoho vdoskonalennia psykholohiv u systemi pisliadyplomnoi osvity / A. A. Vlasenko // Psykholoho-pedahohichniy suprovod fakhovoi pidgotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii osobystosti v umovakh transformatsii osvity : m-ly vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 26 travnia 2017 r). – K. : DVNZ «Universytet menedzhmentu osvity», 2017. – S. 19–21 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/zb_1509980340.pdf
4. V'jushkova S. S. Psihologicheskie osobennosti lic razlichnyh kognitivnyh stilej intelektual'noj dejatel'nosti, opredelajushhie uspeshnost' obuchenija v voennom vuze / S. S. V'jushkova // Izvestija Rossijskogo gosudarstvennogo

- pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gercena. Aspirantskie tetradi. – SPb. : PGGPU, 2008. – № 38(82), ch. 2 : (Pedagogika, psihologija, teorija i metodika obuchenija). – S. 31–34.
5. V'jushkova S. S. Osobnosti adaptacii k uslovijam obuchenija v voennyh vuzah kursantov s razlichnymi stiljami intellektual'noj dejatel'nosti : diss. ... kand. psiholog. nauk : 19.00.07 / V'jushkova, Svetlana Sergeevna. – SPb., 2010. – 162 s.
6. Evtuh T. V. Adaptacija studentov k obucheniju v svjazi s osobnostjami ih kognitivnyh stilej / T. V. Evtuh // Vestn. Perm. gos. gumanit.-ped. un-ta. – Ser. 1, Psihol. i ped. nauki. – Perm' : PGGPU, 2015. – № 1. – S. 98–104.
7. Karamushka L. M. Kohnityvnyi komponent psykhologichnoi gotovnosti do roboty v komandi personalu bankivskykh struktur: riven i chynnyky rozvytku / L. M. Karamushka, O. A. Fil, P. P. Bleshmudt // Pravnychiy visnyk Universytetu «KROK». – K. : Universytet «KROK», 2012. – Vyp. 11. – S. 109–117.
8. Koval I. V. Kohnityvni styli yak individualno-psykhologichniy peredumovy ovolođinnia inozemnoiu movoiu u vuzi / I. V. Koval // Problemy suchasnoi psykhologii: Zbirnyk naukovykh prats KPNU im. I. Ohienka, Instytutu psykhologii im. H. S. Kostiuca APN Ukrainy. – Kamianets-Podil'skyi : Aksioma, 2010. – Vyp. 8. – S. 450–458.
9. Kutsenko L. M. Kohnityvnyi styl yak instrument strukturuvannia piznaval'nogo dosvidu osobystosti / L. M. Kutsenko // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykhologii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologii im. H. S. Kostiuca APN Ukrainy : nauchnoe yzdanye. – Nizhyn : NDPU im. M. Hoholia, : ANO «Prostranstvo i Vremia», 2002. – T. III, Ch. 9. – S. 30–40.
10. Moskalov M. V. Psykhologichniy suprovid vkhodzhennia molodykh pedahohiv v osvitu orhanizatsiiu / M. V. Moskalov // ScienceRise. – Kh. : NVP PP «Tekhnologichniy Tsentr», 2015. – № 11(1). – S. 69–74.
11. Moskalova A. S. Samorehuliat'sia yak chynnyk poperedzhennia profesiinykh kryz kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv / A. S. Moskalova – K. : DVNZ «Un-t menedzhmentu osvity», 2015. – 55 s.
12. Palii A. A. Kohnityvni styli yak determinanty formuvannia osobystisnykh rys / A. A. Palii // Zbirnyk naukovykh prats: filosofii, sotsiologii, psykhologii. – Ivano-Frankivsk : PNU im. V. Stefanyka, 2011. – № 16(2). – S. 58–65.
13. Pozdnjak S. N. Kognitivno-stilevoj podhod kak novyj resurs razvitija diferencirovannogo obuchenija uchashchisja / S. N. Pozdnjak, T. A. Segeda // Pedagogicheskoe obrazovanie. – Ekaterinburg : UGTU-UI, 2009. – №3 – S. 97–105.
14. Popova M. I. Osoblyvosti kohnityvnykh stilej v strukturi operatsiinykh zdibnostei vysoko kompetentnykh telefonnykh konsultantiv / M. I. Popova // Naukovi zapysky. Seriya «Psykhologiya i pedahohika». – Ostroh : NaUOA, 2012. – Vyp. 20 – S. 219–227.
15. Pushkarev Ju. I. Lichnost' kak subjekt adaptacii i sub#ekt interpretacii: sistemno-germenevicheskij podhod k izucheniju lichnosti : monografija / Ju. I. Pushkarev. – Belgorod : ID «Belgorod», 2012. – 209 s.
16. Sajakin V. Ju. Psihologo-pedagogicheskie uslovija optimizacii individual'nogo kognitivnogo stilja studentov v obrazovatel'nom prostranstve vyshej shkoly : diss. ... kand. psiholog. nauk : 19.00.07 / Sajakin, Vadim Jur'evich. – N.-Novgorod, 2011. – 188 s.
17. Hickaja V. Ju. Uchet kognitivnyh stilej kak sredstvo adaptacii studentov pervogo kursa k obucheniju v vuzе : diss. ... kand. ped. nauk : 14.00.05 / Hickaja Viktorija Jur'evna. – M., 2002. – 135 s.
18. Holodnaja M. A. Kognitivnye stili. O prirode individual'nogo uma / M. A. Holodnaja – SPb. : Piter, 2004. – 384 s.
19. Chebotarova A. I. Zmist poniattia «kohnityvnyi styl» u psykhologichnij nautsi / A. I. Chebotarova // Nauka i Osvita. – Odesa : PNU im. K. D. Ushynskoho, 2010. – № 10. – S. 35–37.

Vlasenko, A.A. The adaptation function of the personal cognitive style. The article presents the results of a theoretical study on the cognitive component of the personal adaptation process and the adaption component of the personal cognitive style. The author discusses the personal cognitive style adaptation process, its place and significance in the structure of personal adaptation processes, analyzes latest research into the individual cognitive style adaptation function and its features, assesses its development prospects as well as proposes the criteria for assessing students' adaptation process.

The author considers the new personal cognitive style constructs proposed by latest research and their links with effective personal adaptation stressing out the multi-polarity of personal cognitive styles as a dissonant stylistic terminology system factor.

Students and cadets are described as the most promising research sample groups. The author gives recommendations for correcting personal cognitive styles during students' university training in order to improve their university adaptation.

Keywords: adaptation, socio-psychological adaptation, socio-psychological adaptation of students, cognitive adaptation process, personal cognitive style, personal cognitive style adaptive function, correction of personal cognitive style, stimulation of adaptive processes.

Відомості про автора

Власенко Андрій Анатолійович, аспірант кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, Україна.

Vlasenko, Andrii A., PhD student, Dept. of psychology of management, University of Education Management of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: andreyvlasenko@gmail.com